

УДК 657.1:004

Кучер В.В.
студент*Житомирського державного технологічного університету***Лаговська О.А.***доктор економічних наук, професор,
декан факультету обліку і фінансів**Житомирського державного технологічного університету*

ОБЛІКОВИЙ АСПЕКТ КОМБІНУВАННЯ СХЕМ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ЗАМОВНИКОМ ТА ВИКОНАВЦЕМ У СФЕРІ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Стаття присвячена актуальній проблемі визначення можливих схем взаємодії між іноземним замовником та вітчизняним виробником у сфері ІТ, а також висвітленню їхніх переваг та недоліків. Проаналізовано стан та тенденцію розвитку ІТ-ринку в Україні.

Ключові слова: Схеми взаємодії в ІТ-сфері, системи оподаткування у сфері ІТ, сфера ІТ.

Kucher V.V., Lagovska O.A. УЧЕТНЫЙ АСПЕКТ КОМБИНИРОВАНИЯ СХЕМ ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ МЕЖДУ ЗАКАЗЧИКОМ И ИСПОЛНИТЕЛЕМ В СФЕРЕ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ

Статья посвящена актуальной проблеме определения возможных схем взаимодействия между иностранным заказчиком и отечественным производителем в сфере ИТ, а также освещению их преимуществ и недостатков. Проанализировано состояние и тенденции развития ИТ-рынка в Украине.

Ключевые слова: Схемы взаимодействия в ИТ-сфере, системы налогообложения в сфере ИТ, сфера ИТ.

Kucher V.V., Lagovska O.A. ACCOUNTING ASPECT COMBINING THE INTERACTION DIAGRAMS BETWEEN THE CUSTOMER AND THE EXECUTIVE IN THE SPHERE OF INFORMATION TECHNOLOGIES

The article is devoted to the actual problem of determining possible schemes of interaction between a foreign customer and a domestic manufacturer in the IT sphere, as well as highlighting their advantages and disadvantages. The state and tendencies of development of the IT market in Ukraine are analyzed.

Keywords: Schemes of interaction in IT sphere, taxation system in IT sphere, IT sphere.

Постановка проблеми. У сучасних умовах господарювання з огляду на інтеграційні процеси та стрімкий розвиток міжнародних зв'язків, збільшення розміру інформаційно-технологічних (далі – ІТ) компаній відбувається збільшення попиту на роботу силу програмістів. Інтернет-портал DOU опублікував новий рейтинг найкрупніших ІТ-компаній в Україні за січень 2017 р. На першому місці – ІТ-компанія «ЕРАМ», яка нараховувала 4600 співробітників. Гарним прикладом збільшення попиту на програмістів як роботу силу є ІТ-компанія DataArt, яка починаючи з липня 2016 р. збільшила свій штат на 150 працівників [2]. Чудовим прикладом постає також ІТ-компанія SoftServe, в якій кількість співробітників зросла на 7,6% у другому півріччі та на 15,4% за весь 2016 рік [2]. Вище описані тенденції свідчать про актуальність питання щодо юридичного закріплення цієї співпраці на території нашої держави. З огляду на те, що інвестора цікавить лише величина прибутку, чинна система оподаткування в Україні може бути трансформована під потреби інвестора, що створює можливість маніпулювати базою оподаткування щодо податку на прибуток за однакових початкових факторів (капітал, ресурси, час, робочий персонал). Проте кожне з цих рішень має певний ризик, який інвестор не може оцінити без залучення висококваліфікованого фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням питань оптимізації систем оподаткування займалися вітчизняні та іноземні науковці, такі як Н.Б. Буряк, Т.Г. Васильців, М.П. Войнаренко, Ю.С. Горайнова, О. Грін, Д.І. Деба, Л.В. Ємчук, В. Кміть, О.Л. Костенко, О.Р. Квасовський, С.В. Лукаш, І.В. Шевчук, С.І. Юрій та інші. Ці автори розглядали нормативне регулювання систем оподаткування, систематизували та виділили їхні переваги та недоліки, а також описали реалії оптимізаційних схем оподаткування.

Вітчизняні науковці у своїх працях акцентують увагу на конкретних системах оподаткування у розрізі їх проблем та переваг. У зв'язку з цим виявлені недоліки в одній системі оподаткування знижувалися в іншій, якій також притаманні недоліки нового рівня, у результаті чого ми отримуємо замкнуте коло, яке подолати можна лише у разі застосування моделювання як методу наукового пізнання. Питання дослідження окремих систем оподаткування у контексті співпраці між іноземним замовником та вітчизняним виконавцем, вивчення їх особливостей з метою розроблення загальних та специфічних методів, інструментів, важелів, що сприяли б висвітленню цих схем взаємодії, є недостатньо вивченими.

Мета статті – здійснити схематичне моделювання, яке наглядно продемонструє ефективність кожної з систем оподаткування. З огляду на особливості можливих систем оподаткування це вимагає вирішення таких завдань:

- сформулювати схему співпраці між іноземним замовником та українськими виконавцями на початковому рівні;

- сформулювати схему співпраці між іноземним замовником та українськими виконавцями під час реалізації вищого рівня проектів.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні спостерігається піднесення та розвиток сфери ІТ. Згідно з даними РwC Україна входить до 20 найбільших експортерів ІТ-послуг у світі. Понад 70% експорту ІТ-послуг України становить розроблення програмного забезпечення на замовлення. Вже зараз ІТ – стрижневий механізм економіки країни, що демонструє найбільший ріст серед інших експортних галузей. У 2015 р. порівняно з 2011 р. внесок ІТ у ВВП збільшився з 0,6% до 3,3% (з \$1,1 до \$2,6 млрд). Такого зростання вдалося досягнути завдяки молодому поколінню інженерів –

за останні 4 роки число ІТ-спеціалістів збільшилося з 42,4 тис. до 91,7 тис. чоловік. Наведена тенденція свідчить, що ІТ-ринок зростає в Україні у 2,5 рази кожні 4 роки [1].

Сучасна система оподаткування дає можливість використовувати велику кількість варіантів співпраці у цій сфері. Зазвичай замовником ІТ-послуг є іноземна компанія, яка керується низькою собівартістю. Така співпраця вимагає створення певної організаційної форми, яка давала би змогу контролювати дії виконавців, при цьому зменшивши податкові та фінансові ризики.

Найпростішою схемою, яка використовується у співпраці між іноземною компанією та виконавцями в Україні, є використання фізичних осіб-підприємців (далі – ФОП). Справа у тому, що замовлення від закордонних компаній українські виконавці мають можливість отримувати багатьма способами, такими як використання бірж для виконавців (фрілансерів), участь у різних ІТ-проектах тощо. Ця схема співпраці зображена на рис. 1.

Ця схема є актуальною для виконання проектних завдань, які можуть бути виконані в одноосібному порядку та мають незначний масштаб. Останнім часом, як свідчить практика, відбувається просування на ринок України різного роду проектів, які

вимагають командної роботи. У зв'язку з цим виконавцями різних проектів є команда, яка складається з декількох ФОП, що працюють над одним проектом для клієнта без створення власної компанії. У цьому разі співпраця найчастіше реалізується напряму з виконавцями, а не через посередників у вигляді бірж тощо. Ця схема співпраці зображена на рис. 2.

Картка рисунку:

1. Ознайомлення виконавців із проектом.
2. Виконання завдання у груповій співпраці між ФОП.
3. Закінчений проект відправляється замовнику.
4. Після отримання виконаного проекту замовник здійснює розрахунки з ФОП.

Ця схема взаємодії найкраще підходить для різного роду пробних проектів чи старту певного бізнесу. Також однією з позитивних рис цієї схеми є мінімальний рівень в організаційних витратах, адже бухгалтерія для ФОП є простою та не потребує значних капіталовкладень. Не можна забути і незалежність кожного працівника у цьому виді співробітництва. До недоліків цієї співпраці можемо віднести серйозність та масштабність проектів. Зрозуміло, що великого масштабу проекти не можуть бути реалізовані таким чином, адже вони потребують досить значного контролю та капіталовкладення, що не може бути реалі-

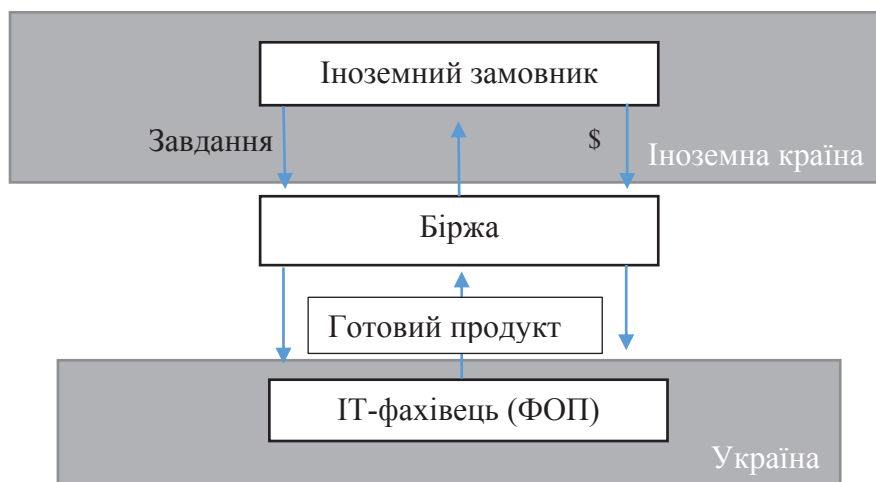

Рис. 1. Співпраця іноземної компанії з ФОП

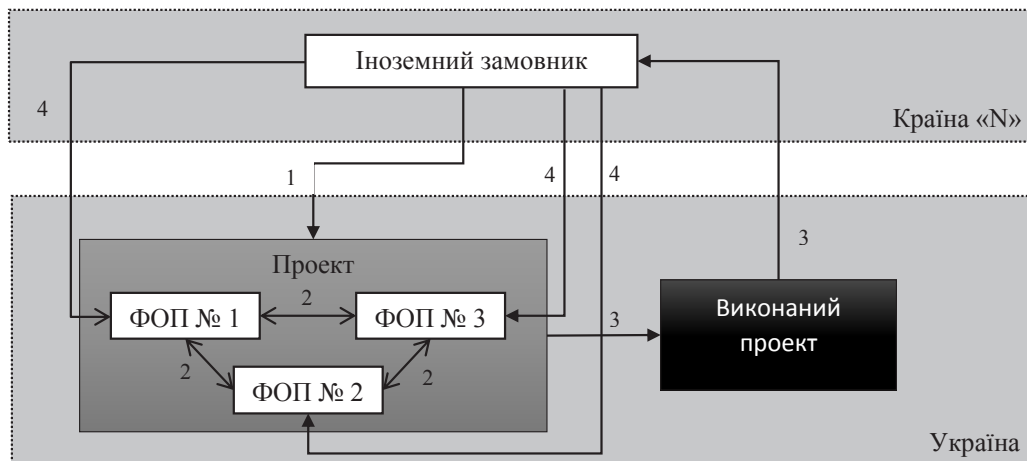

Рис. 2. Схема співпраці з використанням декількох ФОП

зовано за цієї схеми організації взаємодії між учасниками. Також варто зауважити, що розвиток цієї схеми та зайняття провідного місця завжди приводить до розширення проекту та команди, збільшення платежів і виходу на ринок у галузі, і це з часом зумовить необхідність створення певного організаційного та фінансового центру для такої діяльності.

Інша схема, що впливає логічним шляхом із попередньої, передбачає виділення найпростішого посередника – фізичної особи-підприємця, на яку покладаються організаційні та контрольні функції. Іноземний замовник у такому разі не зацікавлений у створенні окремої господарської одиниці в Україні, оскільки це позбавить його певної гнучкості та створить додаткові ризики, які, можливо, будуть невиправдані у разі дострокового закриття проекту. Адже у разі припинення співпраці у замовника не виникне жодних питань щодо припинення чи реорганізації компанії, яка була створена в Україні. Ця схема зображена на рис. 3.

Загалом замовник обирає одну головну особу, яка керує його бізнесом на території України. Така особа, будучи ФОП, здійснює функції проектного менеджера, приймаючи на себе всі платежі, які надходять від замовника, та здійснює розподіл у розрізі витрат та оплати працівникам (ФОП). Крім того, для забезпечення найбільш комфортних умов праці особі, на яку покладено функції контролю та управління, необхідно надати працівникам місце, де вони разом зможуть працювати. Найчастіше це відбувається шляхом оренди офісу.

Головним недоліком цієї схеми є те, що використання цього типу співпраці свідчить про досить значні масштаби реалізованого проекту, що буде мати значне фінансування. А з огляду на обмеження у вигляді доходу ФОП на єдиному податку та кількість працівників виникає проблема у вигляді проходження валюти в країну. Цю проблему долають діленням платежів на кількох ФОП, тобто відбувається знову частковий поділ в ієрархії працівників у розрізі відповідальних за отримання та розподіл платежів.

Картка рисунку:

1. Ознайомлення головного ФОП із проектом.
2. Зібравши команду, головний ФОП дає їй завдання.
3. Групове виконання проекту.
4. Готовий проект відправляється на перевірку головному ФОП.
5. Після перевірки головний ФОП відправляє проект замовнику.
6. Після отримання виконаного проекту замовник здійснює розрахунки з головним ФОП.
7. Головний ФОП самостійно здійснює розрахунки з кожним ФОП, який був у команді.

Цей процес супроводжується значними потребами у бухгалтерському обліку, що зумовлює створення бухгалтерської служби або ж потребу в отриманні послуг від консалтингових установ. Загалом реалізація цієї схеми у разі великої кількості робітників тягне за собою зростання ризику, який полягає у можливості виходу з правового поля за такої діяльності. Ризик цієї схеми полягає в тому, що легко побачити, що одна і та ж особа здійснює оренду певного приміщення і водночас приймає на себе значну частину платежів, які потім розподіляються. Це може викликати провокуючі питання з боку контролюючих органів, адже вони побачать ознаки діяльності іноземної компанії в Україні, яка здійснює діяльність без реєстрації, а це розцінюється як ухилення від сплати податків та приховування трудових відносин.

Результатом цієї схеми є перекладання відповідальності на ФОП. Хоча вся діяльність здійснюється у межах чинного законодавства, проте це не відповідає критеріям нормальної організації бізнесу на території України. Також варто врахувати, що діяльність у цій схемі здійснюється на базі договорів та актів за наданими послугами, що у разі виникнення певних конфліктних ситуацій із замовником може привести до її невіршення. Також замовник у разі виникнення певних втрат не зможе собі їх відшкодувати чи офіційно оприлюднити в бухгалтерській

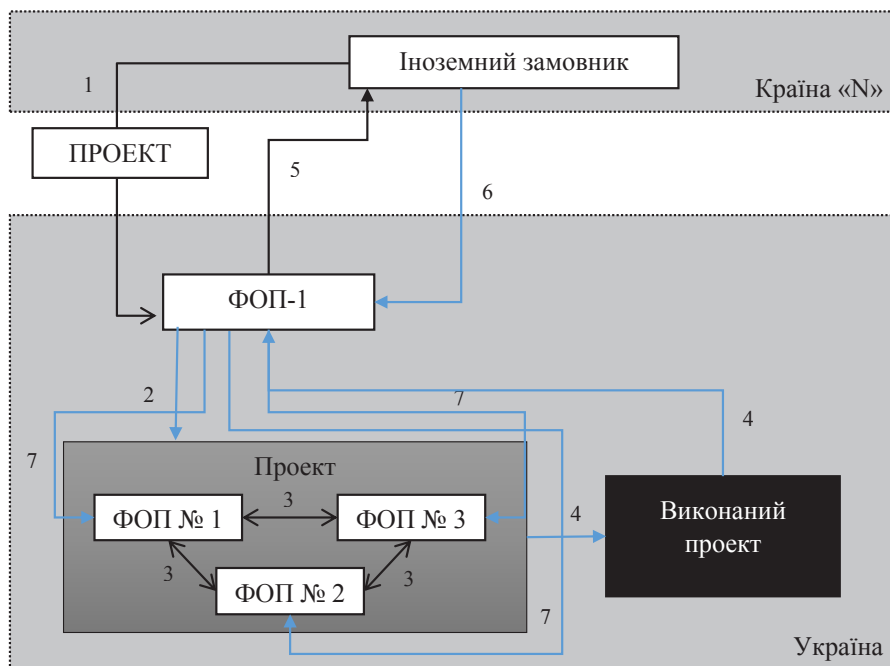

Рис. 3. Схема співпраці на чолі з головним ФОП

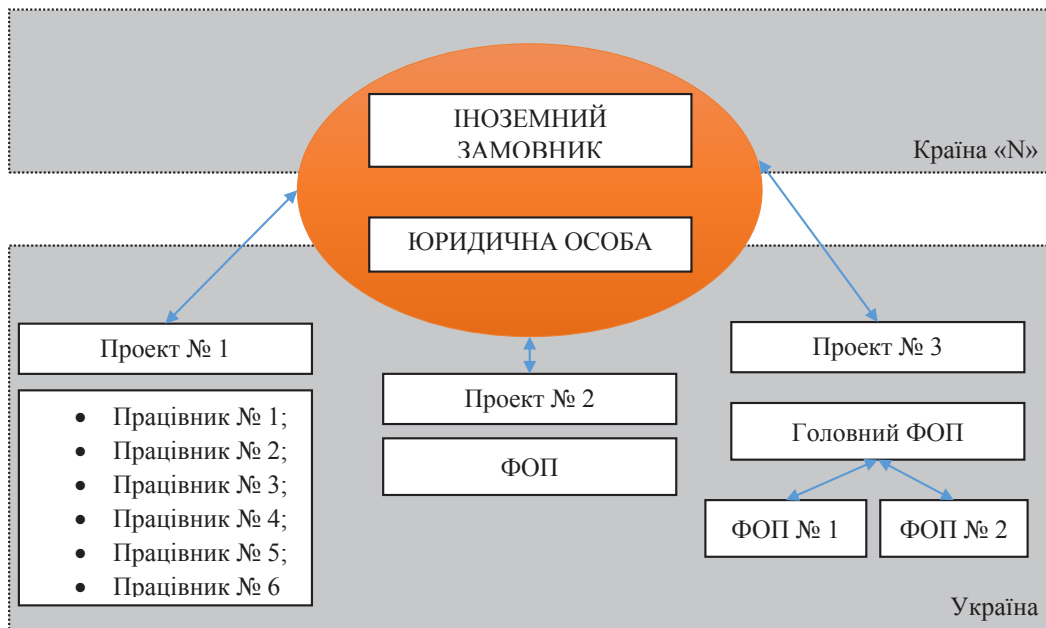

Рис. 4. Схема співпраці з використання юридичної особи

документації, адже це оприлюднення одразу спричинить висвітлення схеми та виведе її за межі законного функціонування.

Опановуючи IT-ринок в Україні, іноземні компанії починають розуміти професійний рівень IT-фахівців нашої країни, у результаті чого виникає більший попит, який супроводжується замовленням більшої кількості серйозних та масштабних проектів. У цьому разі зникає можливість використання попередньо описаних схем, адже у замовника виникає потреба у довгостроковому функціонуванні та можливості відображення цих операцій у власному бухгалтерському обліку. Враховуючи вищезазначене, виникає потреба у створенні окремої господарської одиниці на території України, яка зможе функціонувати на законодавчому рівні, не приховуючи свою приналежність до іноземного замовника чи інвестора. Це можна реалізувати шляхом створення на території України юридичної особи з іноземними інвестиціями.

Співпраця такого типу характеризується значними масштабами виконання проектних завдань та, як зазначалося раніше, довготерміновістю у контексті співробітництва. У цій схемі юридична особа та іноземний інвестор пов'язані між собою не тільки усними та письмовими домовленостями, а й на законодавчому рівні.

Зареєстрована юридична особа на території України дає широке поле з використання оптимізаційних схем. У цій сфері неможливо обійтися без бухгалтерської служби, найманих працівників та обслуговуючого персоналу. Маючи такий законодавчий фундамент, можна бути впевненим, що ніяких перешкод

у використанні попередніх схем з участю юридичної особи немає. Можливості співпраці юридичної особи разом з іноземним інвестором чи замовником на території України зображено на рис. 4.

На рис. 4 зображено використання всіх вищезазначених схем за умови створення юридичної особи. У будь-якому разі варто не забувати, що будь-яка схема, навіть з використанням зареєстрованої юридичної особи, під час перевірки фіскальною службою може бути розцінена не як співпраця між ФОП та юридичною особою, а як взаємодія між роботодавцем та працюючою особою.

Висновки. Співпраця між іноземним замовником та вітчизняним виконавцем може бути реалізована багатьма нормативно підкріпленими варіантами. Залежно від імовірного ризику замовник може маневрувати розміром бази оподаткування податком на прибуток, що зумовить зміни у податкових надходженнях до бюджету країни. Загалом співпраця з іноземними замовниками на території України стрімко розвивається, проте залишається недосконалою.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Вуєда І. Украинское IT в цифрах и фактах: мы на распутье, но знаем, куда двигаться дальше [Електронний ресурс] / Igor Vueda // DOU.UA – Режим доступу до ресурсу: <https://dou.ua/lenta/columns/it-in-figures-2016/>.
2. Яровая М. Топ-50 крупнейших IT-компаний Украины, январь-2017: в лидерах EPAM и SoftServe [Електронний ресурс] / Майя Яровая // ain.ua. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://ain.ua/2017/02/27/top-50-it-kompanij-ukrainy-yanvar-2017>.